

A K T A

onderzoeks- en adviesbureau voor ruimtegebruik

De activiteitenplek: achtergrondinformatie

Wat is een activiteitenplek?

Een activiteitenplek is een (deel van de) ruimte die bestemd is voor een of meer activiteiten.

De plek is over het algemeen duidelijk begrensd. Het woord 'duidelijk' is hierbij belangrijk: rennen, fietsen, met blokken of poppen spelen kun je immers in principe overal. Bij een grote ruimte waar dat allemaal door elkaar gebeurt is er geen sprake van activiteitenplekken, terwijl er wel activiteiten plaatsvinden. Een activiteitenplek onderscheidt zich van de ruimte door hoe hij er uit ziet en door wat je er kunt doen. Het is voor de kinderen duidelijk voor welke activiteiten de plek/ruimte is bedoeld. Dit zien ze door de inrichting en aankleding van de plek/ruimte

In een activiteitenplek/ruimte kunnen over het algemeen drie à vier kinderen spelen. Bij de BSO vier à vijf.

De activiteitenplek als basis van de inrichting van een kindercentrum

Uit diverse onderzoeken (Moore 1986¹, Maxwell 1996², AKTA 2006³) is gebleken dat kinderen gevarieerder spel vertonen als er meer activiteitenplekken in hun verblijfsgebied (groepsruimten plus andere speelruimten voor kinderen) aanwezig zijn. Het blijkt dat de verschillende speelplekken kinderen uitnodigen tot verschillende soorten spel. Daarnaast zijn kinderen geconcentreerder en langer met hun spel bezig als ze dat doen in een duidelijke gedefinieerde en begrensde speelplek. Ze worden minder gestoord door andere kinderen. Kinderen hebben minder vaar botsingen en ruzie met elkaar als er in hun verblijfsgebied verschillende en voldoende activiteitenplekken worden aangeboden. Grote open ruimten nodigen uit tot rennen en andere soorten grof motorisch spel, rondwalen of passief kijken naar wat er gebeurt. Door het verblijfsgebied van het kind te structureren door duidelijke en veel verschillende

¹ Moore, G.T. (1986). Effects of the spatial definition of behavior settings on children's behavior. In. *Journal of environmental psychology* (6). 205-231.

² Maxwell, L., (1996). Multiple effects of home and daycare crowding. *Environment and Behavior* (4), 494-511.

³ Hoekstra, E., Kort, de, Y., Liempd, van, I., (2006), *Gebouwen voor kinderopvang onder de loep*, THOTH, Bussum

activiteitenplekken aan te bieden, kunnen kinderen kiezen wat ze gaan spelen en met wie. De ruimte nodigt hen uit tot spel.

Begrenzen van een activiteitenplek

Bij het maken van een activiteitenplek kan je gebruik maken van begrenzingen. Deze geven aan waar een activiteitenplek begint en eindigt. Begrenzingen scheiden de plek van de rest van de ruimte. Zo'n begrenzing wordt gevormd door een muur, een kast of een scheidingswand: we noemen dat de verticale begrenzing. Verticale begrenzingen zijn het meest duidelijk: een hoek in de ruimte met dwars op de wand een kast is duidelijk een aparte plek. De functie van de begrenzingen is dat ze kinderen geborgenheid en veiligheid bieden. Ze worden niet zo makkelijk in hun spel verstoord of verrast, omdat andere kinderen er niet dwars door heen kunnen spelen. Door de begrenzingen hebben kinderen betere controle over het aantal kinderen dat mee kan spelen. Ze kunnen andere kinderen de toegang weigeren omdat de plek al vol is.

Je kunt ook een horizontale begrenzing aanbrengen door bijvoorbeeld de vloer op die plek een andere kleur te geven of van ander materiaal te maken, of door een verhoging op de vloer aan te brengen. Ook een ander soort plafond (verlaagd, andere materiaal, een doek dat onder het gewone plafond hangt) kan een plek accentueren. Het spreekt voor zich dat een ruimte die speciaal bestemd is voor een activiteit, bijvoorbeeld een knutselruimte of een fietsruimte - en die dus een duidelijk zichtbare functie heeft - ook als een activiteitenplek aangemerkt kan worden.

Kinderen spelen overal

De neiging bestaat om alle gewenste activiteitenplekken en activiteiten in de groepsruimte onder te brengen. Dat lukt niet, omdat de ruimte daarvoor te beperkt is. Dat geldt zeker voor verticale groepen. Het is dus van belang om buiten de grenzen van de groepsruimte te kijken. Welke andere plekken in het centrum kan je ook gebruiken om spel van kinderen mogelijk te maken. Voorbeelden hiervan zijn: waterspel in het sanitair, een leeshoek in de pauzeruimte, een playstation op de gang. Het is mogelijk om de slaapruidten te gebruiken voor spel, als je bijvoorbeeld met slaapbanken werkt of met stretchers die je na het slapen kan opstapelen. Moet grofmotorisch spel in het gebouw plaatsvinden of laat je dat kinderen vooral in de buitenruimte doen. Kan je de keuken gebruiken als atelier om te tekenen en schilderen?

Het is dus van belang om breder te kijken dan de eigen groepsruimten. Bedenk hoe je ruimten om een andere manier kan gebruiken. Onderzoek welke ruimten wanneer op de dag worden gebruikt en of dat mogelijkheden biedt voor nieuwe speelplekken voor de kinderen. Moet je op elke groep dezelfde activiteitenplekken hebben of mogen er ook verschillen tussen de groepen ontstaan, zodat kinderen kunnen kiezen waar ze gaan spelen? De ene groep heeft bijvoorbeeld een zeer uitgebreide huishoek en de andere een bouwhoek met alles er op en er aan.

Ook door het maken van een goede en geleidelijke overgang tussen de binnen- en de buitenruimte, door bijvoorbeeld een overkapping of veranda te maken, kan je extra speelplekken creëren.

Als je dus plekken mist in de groepsruimten en je hebt onvoldoende ruimte om die gewenste plekken te realiseren, ga dan onderzoeken waar je die plekken wel, binnen of buiten, kunt realiseren.

Waarmee moet je rekening houden als je activiteitenplekken maakt?

1. Met de ruimte zelf.

De ruimte zelf heeft een aantal vaste kenmerken zoals de plaats van ramen, deuren en radiatoren. Deze bepalen de inrichtingsmogelijkheden van de ruimte. Een ruimte met veel deuren is moeilijker in te delen dan een ruimte met weinig deuren. Immers: bij een deur moet je altijd loopruimte vrijhouden. De ruimte zelf bepaalt mogelijk ook welke plek je waar kunt realiseren. Een matras voor de baby's plaats je bijvoorbeeld niet bij een deur die vaak open en dicht gaat en tocht kan veroorzaken.

Houd dus rekening met de looproutes in de ruimten waar je activiteitenplekken wilt maken.

2. Met het type activiteiten dat je er wilt laten plaatsvinden.

De plek moet geschikt zijn voor de activiteit die je voor ogen hebt. Dat betekent dat hij groot genoeg moet zijn en dat de materialen die je toepast op de plek moeten passen bij de activiteiten. Zo zal bij een activiteitenplek voor creatief spel (verf, klei, et cetera) de vloer en de wand afwasbaar moeten zijn. En zo zal een plek voor schoolkinderen voor toneel- en verkleedspel op een plaats komen waar kinderen zich ongestoord kunnen uitleven, bijvoorbeeld achter een gordijn en niet voor een groot raam. Dit betekent dat je een onderscheid maakt in de ruimte(n) tussen rustige en drukke activiteiten. Rustige activiteiten leg je in beschutte zone van de ruimte(n). Dus niet op een plek met veel verkeer en met veel drukke activiteiten er om heen. Daarnaast maak je een onderscheid tussen activiteiten die veel rommel veroorzaken (schilderen, waterspel, handvaardigheidsactiviteiten, eten en drinken) en schone activiteiten zoals lezen, muziek maken, spelletjes spelen).

3. Met de ruimte die kinderen nodig hebben om een activiteit uit te voeren.

Door een beperkte hoeveelheid meubilair te gebruiken kun je ruimte besparen. Een poppenhoek waar een tafeltje en een paar stoelen staan is al gauw te vol, jonge kinderen hebben veel loopruimte nodig. Vloeren kunnen goed als speel- en zitoppervlak dienen (zeker met een tapijt of zitkussentjes), en de wand kan goed als speeloppervlak fungeren (spiegel, schoolbord, et cetera).

4. Met voldoende opberg- en uitstalruimte.

Spelmateriaal dat bij een activiteit hoort berg je op bij de betreffende plek. Dus als het de bedoeling is dat kinderen puzzels maken of een spel spelen aan de eettafel moet dit spelmateriaal in een kast vlakbij die eettafel staan. Bij de creatieve hoek stal je het creatieve materiaal op een aantrekkelijk manier uit, zodat het voor kinderen absoluut duidelijk is dat ze op die plek kunnen tekenen, verven, plakken et cetera.

Houd bij sommige activiteiten rekening met voldoende uitstalruimte, waar kinderen dingen die ze gemaakt hebben op kunnen zetten. Een lage kast kan zo'n dubbelfunctie hebben: erin berg je de materialen, erop kunnen dingen staan die kinderen gemaakt hebben of aan het maken zijn.

5. De sfeer moet passen bij de activiteit.

Door verschillende plekken een verschillende sfeer te geven accentueer je de plekken. Zo kun je in een poppenhoek bijvoorbeeld met zachte kleuren werken en met een lampje dat kinderen zelf kunnen dimmen; in de creatieve hoek gebruik je bijvoorbeeld neutrale kleuren (wat kinderen maken zal al veel kleur brengen) en goed helder (dag)licht.

Activiteitenplekken selecteren

Het zal niet altijd mogelijk zijn om alle activiteitenplekken te maken die je wilt, hoewel sommige activiteiten ook goed gecombineerd kunnen worden op één plek. De keuze van activiteiten zal ook worden bepaald door de eigen pedagogische visie en natuurlijk door de samenstelling van je groep. Een babygroep vraagt om andere activiteitenplekken dan een peutergroep of een verticale groep.

In het boek '*Ruimten maken voor nul tot vier jaar*' (van Liempd & Hoekstra, Uitgeverij SWP:2011) staat heel veel extra informatie over het inrichten van activiteitenplekken voor deze verschillende groepen.

Gebruik bij de selectie en samenstelling van de gewenste activiteitenplekken in elk geval de volgende aandachtspunten:

- Wordt de emotionele veiligheid voldoende gewaarborgd?
- Worden de verschillende persoonlijke competenties (cognitief, motorisch- zintuiglijk, communicatief en creatief) door de gemaakte keuzes voldoende gestimuleerd?
- Worden de sociale competenties voldoende gestimuleerd?
- Wordt de eigen pedagogische visie van het kindercentrum door de gemaakte keuzes voldoende ondersteund?

(Bovenstaande tekst is afkomstig uit: 'Trainingsmap Ruimten maken nul tot vier jaar' behorend bij de training Ruimten maken)

Copyright: AKTA, onderzoeks- en adviesbureau voor ruimtegebruik. 2011

www.akta.nl; www.ruimtenmaken.nl.